

Tariffoppgjøret 2022 – Forhandlingsposisjon

Dokumentasjon: - Norsk næringsliv foran hovedoppgjøret 2022

Sammendrag

Lønnsoppgjøret i 2022 må bidra til at konkurransevnen styrkes

Lysere økonomiske utsikter ble brått litt mørkere. Krig i Europa, med allerede store menneskelige lidelser, danner et dystert bakteppe. Krigshandlingene og sanksjonene vil gi mindre handel. Usikkerhet om leveranser har økt råvare- og energipriser. Prisveksten kan øke fra et allerede høyt nivå. Det vil øke bedriftenes kostnader og redusere husholdningenes kjøpekraft, og truer vekstutsiktene. Noen næringer og bedrifter er mer utsatt enn andre.

Før Russlands invasjon i Ukraina lå internasjonale vekstanslag for 2022 høyt. Koronapandemien er på retur. Tilbakeholdt etterspørsel er på vei tilbake. Også i Norge førte gjenåpningen i fjor til at aktiviteten tok seg raskt opp. Veksten i fastlandsøkonomien anslås til om lag 4 prosent i 2022. Det er særlig frisk vekst i forbruket og norsk eksport får god drahjelp utenfra. Stemningen i bedriftene er god.

Etter 2019 har næringslivet vært preget av en markert todeling, både når det gjelder verdiskapings- og lønnsomhetsutvikling. Veksten i år drives blant annet av at husholdningenes forbruk av tjenester ventes å øke mye. Det vil ventelig redusere forskjellene mellom næringene framover. Aktivitetsoppsvinget hos handelspartnerne vil sammen med mer normalisert reiseaktivitet stimulere norsk eksport av varer og tjenester. Aktivitetsvekst og bedret lønnsomhet ventes å løfte fastlandsinvesteringene fremover.

Utviklingen i arbeidsmarkedet har siden mars 2020 vært sterkt preget av koronapandemien og smitteverntiltakene. Gjenåpningen av økonomien i fjor førte til en kraftig økning i etterspørselen etter arbeidskraft. Arbeidsledigheten har kommet på nivå med førkrisenivået. Innenlandsk sysselsetting økte i 2021 og bedriftene har utlyst rekordmange ledige stillinger. Samtidig har gjennomsnittlig antall arbeidstimer per sysselsatt spesielt i vareproduserende næringer gått ned under pandemien. Det tyder isolert sett på ledig kapasitet i virksomhetene. Over halvparten av NHOs medlemsbedrifter melder om knapphet på arbeidskraft. Samtidig tiltok korttidsinnvandringen i andre halvår i fjor, noe som vil lette bedriftenes etterspørsel etter arbeidskraft.

Frontfagsmodellen hviler blant annet på erkjennelsen av at lønnsdannelsen på lengre sikt har avgjørende betydning for nivået på arbeidsledigheten. Mens reallønnsutviklingen i frontfaget først og fremst er knyttet til pris- og produktivitetsutviklingen internasjonalt, bestemmer lønnsdannelsen til hvilket nivå på arbeidsledigheten en slik balanse oppnås. Frontfagsmodellen bidrar til at en slik balanse oppnås til lav ledighet i Norge. Erfaringene fra Norge og andre land tilsier at høy

nominell lønnsvekst uten bakgrunn i tilsvarende pris- og produktivitetsvekst i all hovedsak slår ut i høyere inflasjon og økt arbeidsledighet på lengre sikt, og ikke i høyere reallønnsvekst. Produktiviteten i industrien, målt ved bruttoprodukt per timeverk, steg med 1,9 prosent i 2021 etter et fall på 0,2 prosent i 2020. Prisene på industriens bruttoprodukt steg med 0,4 prosent. I perioden 2011-2020 var den gjennomsnittlige årlige produktivitetsveksten i industrien på 1,1 prosent, 0,6 prosentpoeng lavere enn hos handelspartnerne.

Konkurransesevnen ble svekket med 5,5 prosent i 2021, hovedsakelig fordi den handelsveide kronekursen ble styrket med nærmere 5 prosent. I tillegg var timelønnskostnadsveksten 0,4 prosentpoeng høyere i Norge enn anslått hos våre handelspartnere. Både kronekursen og den relative lønnskostnadsveksten bidro dermed til å reversere noe av senere års konkurranseevneforbedring. Lønnsdannelsen har et ansvar også for å bidra til at konkurranseevnen er tilstrekkelig god, og slik bidra til å sikre bedrifter og arbeidsplasser. Forventet lønnskostnadsvekst per sysselsatt hos Norges handelspartnere er av OECD anslått til 3,5 prosent i 2022, ned fra 3,8 prosent i 2021.

Industriens driftsresultat var på nærmere 26 mrd. kroner i 2021 ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall, på nivå med året før. Det er relativt store forskjeller mellom de ulike næringsgruppene. I verkstedsindustrien, der mange frontfagsbedrifter hører hjemme, er det foreløpig beregnet et negativt driftsresultat i 2021 på godt over 6 mrd. kroner.

Lønnskostnadene som andel av verdiskapingen i industrien samlet, er på grunnlag av SSBs foreløpige nasjonalregnskap beregnet til 86 prosent i 2021. Med unntak av 2019 har denne andelen ligget relativt stabilt rundt 85 prosent de siste ti årene. Frontfagsmodellen sikrer at fordelingen av verdiskapingen er rimelig stabil over tid. Nå ligger lønnsandelen 4 prosentpoeng over gjennomsnittet de siste tjue årene, og driftsresultatet tilsvarende under.

Frontfagets økonomiske ramme ble av NHO, i forståelse med LO, anslått å gi en årslønnsvekst i industrien samlet i NHO-området på 2,7 prosent i 2021. Årslønnsveksten for industrien samlet i NHO-området er av TBU foreløpig beregnet til 3 prosent. Lønnsveksten i industrien ble dermed om lag som anslått i mellomoppgjøret i fjor. Den akkumulerte årslønnsveksten i de ulike forhandlingsområdene har i perioden etter Holden III-utvalgets utredning i 2013 vært relativt lik på tvers av brede grupper. Lønnsveksten i industrien i NHO-området har samlet for denne perioden ligget tett på den rammen som ble anslått av NHO, i forståelse med LO. Dette tilsier at rammen har vært troverdig, samtidig som andre forhandlingsområder ikke har blitt hengende etter. For industrien i NHO-området samlet er overhenget til 2022 foreløpig beregnet til 1/4 prosent.

Konsumprisene økte med 3,5 prosent i 2021, 0,7 prosentpoeng høyere enn lagt til grunn av TBU i mars. Det var særlig høyere strømpriser enn anslått som bidro til dette. Årslønnsveksten i hele økonomien ble 3,5 prosent i 2021, ifølge SSBs foreløpige nasjonalregnskap. Reallønnen var dermed uendret i 2021. TBU har foreløpig anslått konsumprisveksten til 2,6 prosent for 2022. Et revidert prisanslag publiseres 10. mars.

Derfor mener NHO at:

- Frontfagsmodellen skal ligge til grunn for lønnsdannelsen i Norge. Siden utfallet av de lokale forhandlingene ikke er avklart ved oppgjørets avslutning, må rammen for den samlede årslønnsveksten i industrien anslås. Norsk økonomi er på lang sikt avhengig av at lønnsveksten holdes innenfor de rammene konkurranseutsatt industri kan tåle. Rammen fra frontfaget skal tjene som en norm andre forhandlingsområder over tid skal forholde seg til.

- For å sikre bedrifter og arbeidsplasser må lønnsutviklingen styrke industriens konkurransevne.
- Lønnsdifferensiering etter den enkelte bedrifts økonomiske situasjon skal ivaretas gjennom lokale forhandlinger.
- Ved sentrale tillegg bør det skilles mellom de overenskomster som har og de overenskomster som ikke har lokale forhandlinger.
- Minstelønnsseter har til funksjon å sikre at de svakeste bedriftene i overenskomstområdet betaler en minimum timelønn på et akseptabelt nivå. Stramme økonomiske rammer må derfor gjelde for eventuelle reguleringer av overenskomstenes minstelønnsseter.
- I forhandlingene om reformert AFP er det NHOs målsetting at fundamentet for en omlegging kan bringes inn og vedtas i mellomoppgjøret 2023. Dette må skje gjennom enighet forut for mellomoppgjøret, og ikke avtales i årets oppgjør som en utvidelse av forhandlingsretten i mellomoppgjørs klausulen for 2023.
- Arbeidstid – årlig arbeidstid skal beholdes på dagens nivå.
- Lønnsgarantiordninger – det skal ikke inntas nye ordninger eller inngås nye bestemmelser med økte forpliktelser.
- Det skal ikke innføres nye bestemmelser i tariffavtalene som begrenser bedriftenes adgang til å leie inn arbeidskraft eller bemanningsbedriftenes adgang til å leie ut.

Vedtak

"Representantskapet slutter seg til at tariffoppgjøret gjennomføres i samsvar med det som er skissert i bakgrunnsnotatet "Norsk næringsliv foran hovedoppgjøret 2022".